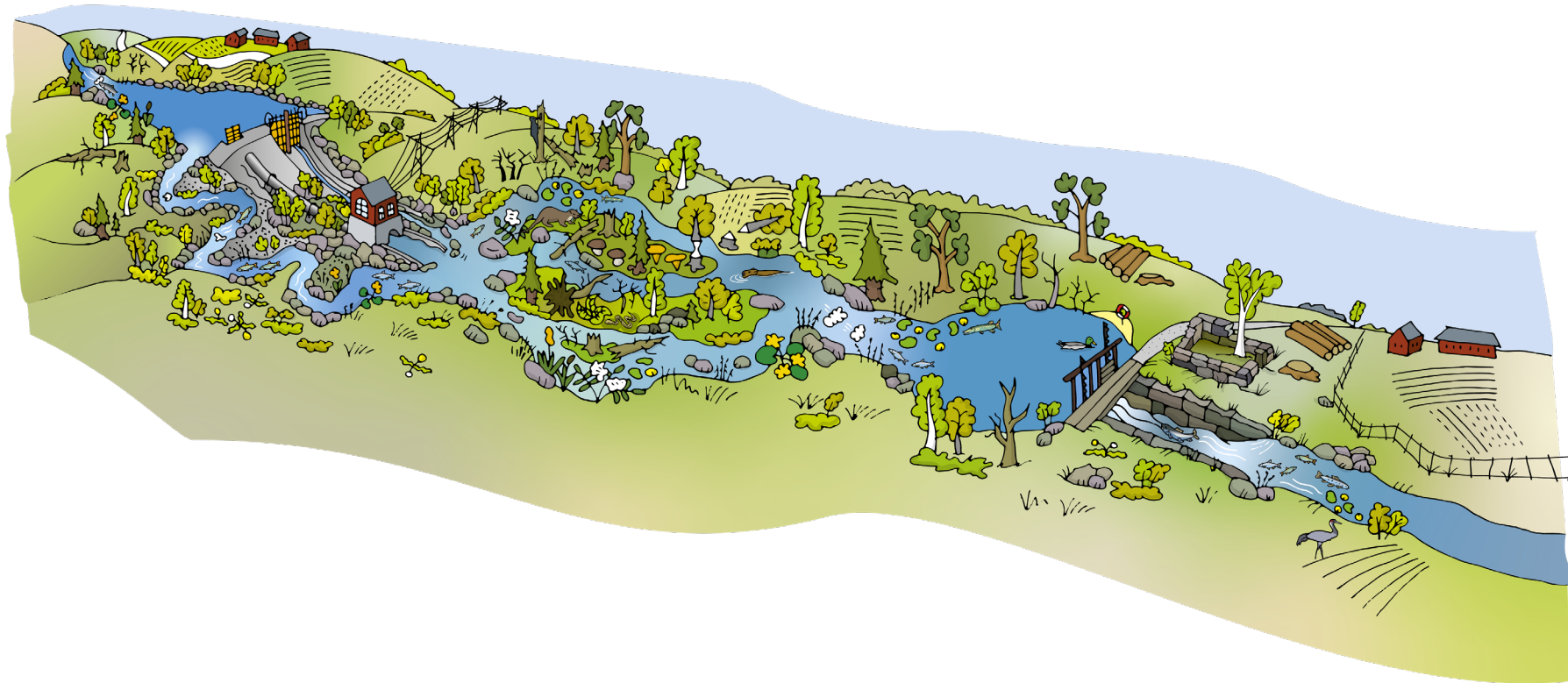

Miljösamverkan
Sverige

Handlägggarstöd för omprövning av vattenverksamheter

Dammar som inte ingår i NAP

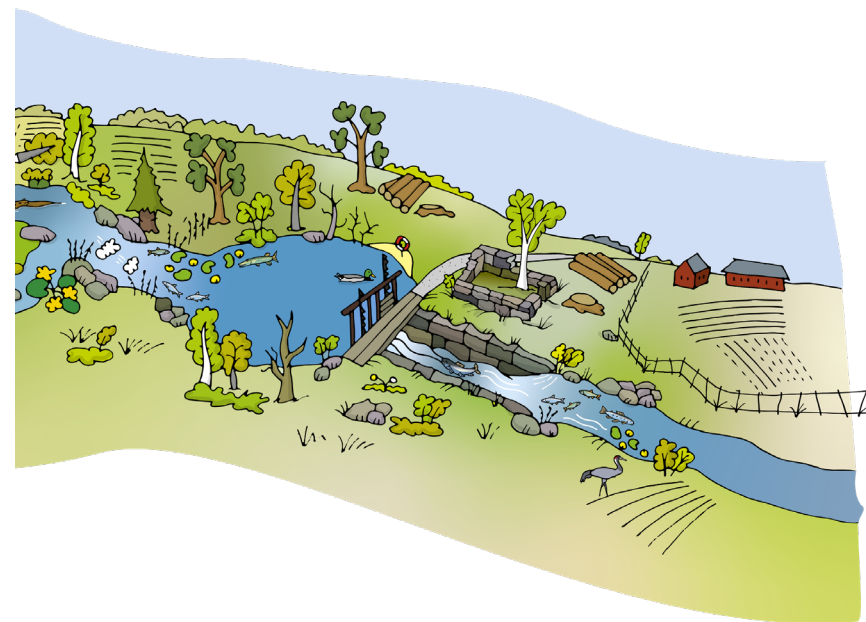
Dan Hellman, Västra Götaland och Elin Wallquist, Kronoberg

Projektgrupp

- **Ingela Höök, Miljösamverkan Sverige - projektledare**
- Ina Barkskog, Länsstyrelsen Västmanland (till oktober 2022)
- Anders Hagström, Länsstyrelsen Jämtland (till februari 2023)
- My Hansen, Länsstyrelsen Jönköping (till februari 2023)
- **Dan Hellman, Länsstyrelsen Västra Götaland**
- **Elin Wallquist, Länsstyrelsen Kronoberg**
- Yamini Lind, länsjurist vid Länsstyrelsen Västra Götaland, har stöttat i juridiska frågor

**Miljösamverkan
Sverige**

Metodik

- Naturvårdsverkets rapport om omprövningar från 2007 var inledningsvis ett viktigt underlag
 - Intervjuer med handläggare på länsstyrelser
 - Sammanfattat domar där länsstyrelsen initierat omprövning
 - Tolkat lagtexter, kommentarer och förarbeten
-
- 2 remissrundor – HaV, Riksantikvarieämbetet, Jordbruksverket och flera på länsstyrelserna har lämnat synpunkter

Handlägggarstödet – vad innehåller det?

- Lagstiftning
 - Roller vid omprövning
 - Ansökans innehåll
 - Tillvägagångssätt
 - Prövningen
 - Tid och verksamhetsplanering
 - Kostnader för omprövning
 - Alternativ till omprövning
-
- Bilaga 1 – Ansökans innehåll
 - Bilaga 2 – Omprövningsdomar

Vägen till miljöanpassningar

1. Länsstyrelsen identifierar en verksamhet där miljöförbättrande åtgärder behöver utföras.
2. Frivilliga åtgärder eller föreläggande om försiktighetsmått.
3. Omprövning av befintligt tillstånd med villkor.
4. Återkallelse av tillstånd och utrivning.

Grundläggande principer

**Miljösamverkan
Sverige**

Vilka tillstånd kan omprövas?

En grundläggande princip är att det måste finnas ett gällande tillstånd att ompröva.

Vattenrättsliga tillstånd som kan omprövas är:

- Tillstånd till vattenverksamhet som meddelats enligt miljöbalken och de tidigare gällande vattenlagarna.
- Vissa äldre rättigheter såsom urminnes hävd och privilegiebrev som är tillstånd i miljöbalkens mening.

När omprövning kan ske

Anges i 24 kap. 5 § miljöbalken, exempel:

- *när, från det tillståndsbeslutet fick laga kraft, det förflutit tio år ...*
- *om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs*
- *om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts*
- *om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt*
- *om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket ... är mindre ändamålsenliga*

Vem kan ansöka om omprövning?

Anges i 24 kap. 11 § miljöbalken.

Ansökan om omprövning med stöd av 24 kap. 5 § får göras av:

- Naturvårdsverket
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kammarkollegiet
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Länsstyrelsen
- Kommun som har övertagit tillsynen.

Omprövningsansökan

Liknar en ansökan om tillstånd, men det finns några skillnader:

- Ansökan om omprövning är vanligtvis mer begränsad.
- Inga formella krav på samråd och miljökonsekvensbeskrivning vid en omprövning.
- Särskilda regler om rättegångskostnader och ersättningar vid en omprövning.

Vad kan ändras vid en omprövning?

En omprövning kan resultera i inskränkningar i tillståndet genom ändrade villkor och/eller helt nya villkor om exempelvis:

- regleringsamplitud
- framläppa vatten till en älvfåra
- faunapassager
- biotopvårdande åtgärder
- kompensationsåtgärder

Begränsningar

Vid en omprövning med stöd av 24 kap. 5 § miljöbalken får domstolen inte meddela så ingripande villkor eller andra bestämmelser att verksamheten inte längre kan bedrivas eller att den avsevärt försvåras (24 kap. 9 § miljöbalken).

Samtidigt gäller: Vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en otillåten försämring eller att MKN äventyras (5 kap. 4 § miljöbalken).

**Miljösamverkan
Sverige**

När återkallelse av tillstånd kan ske

Anges i 24 kap. 3 § miljöbalken, exempel:

- *när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten eller åtgärden inte har följts och avvikelsen inte är av ringa betydelse*
- *om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet*
- *om underhållet av en vattenanläggning allvarligt har försummats*
- *om tillstånd att inverka på vattenförhållandena inte har utnyttjats under en längre tid och det kan antas att tillståndet inte heller kommer att utnyttjas*

Anläggningar som ingår i NAP

Anläggningar som ingår i NAP får normalt drivas vidare enligt befintligt tillstånd tills det är dags för prövning enligt planen.

En myndighet kan ansöka om omprövning i förtid om

1. omständigheten är så allvarlig att den inte tål att vänta på att prövningen för moderna miljövillkor blir klar, och
2. den olägenhet som omständigheten innebär inte kan avhjälpas genom ett föreläggande om försiktighetsmått eller förbud i väntan på att prövningen blir klar (24 kap. 11 § miljöbalken)

Tillståndshavarens utredningsskyldighet

Vid omprövning och återkallelse av tillstånd gäller att:

- Tillståndshavaren är skyldig att tillhandahålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen.
- Mark- och miljödomstolen får förelägga tillståndshavaren att tillhandahålla den utredning som behövs. Föreläggandet får förenas med vite.

Bestämmelse: 22 kapitlet 2a § miljöbalken

**Miljösamverkan
Sverige**

Hur gör man?

Hur gör man?

En god dialog med berörda är en nyckel till framgång!

6 § förvaltningslagen (2017:900)

- kontakten ska göras smidigt och enkelt
- förklara så att berörda förstår och kan ta tillvara sina intressen
- anpassa utifrån målgrupp och komplexiteten i frågan.

Tillvägagångssätt

**Miljösamverkan
Sverige**

1. Klarlägg att tillstånd finns
2. Vem är tillståndshavare?
3. Vad är problemet, hur påverkas miljön och MKN?
 - vad är prövat i tillståndet, saknas villkor?
 - vad visar egenkontrollen?
4. Hur kan problemet lösas? Ta fram åtgärdsförslag
 - vad är förutsättningarna på denna plats?
 - vilka olika intressen finns?
5. Förankra internt – hela länsstyrelsen är sökande
6. Dialog med externa parter och intresse organisationer
7. Samla in och sammanställ underlag
8. Upprätta ansökan

Ansökans innehåll

- Att det finns skäl för omprövningen – ange lagrum
- Vad miljönyttan är av föreslagna åtgärder eller förändringar av verksamheten
- Att det är möjligt att genomföra ansökta åtgärder
- Vilken påverkan ansökta åtgärder får på miljön och andra intressen
- Kostnader som åtgärderna medför

Se bilaga 1 till handläggarstödet

**Miljösamverkan
Sverige**

Bilaga 1

Ansökans innehåll

Ansökan om omprövning är ett så kallat ansökningsmål vid domstolen enligt 21 kap. 1 a § 7 p. miljöbalken. Vad en ansökan om omprövning av en verksamhet ska innehålla anges i 22 kap. 1, 1a, 1d §§ miljöbalken. En ansökan om omprövning ska vara skriftlig.

Nedan redovisas hur en ansökan kan disponeras med rubriker och innehåll under respektive rubrik. Förslagen nedan bör ses som en checklista eller bruttolista där man tar med det som är relevant i det aktuella ärendet. I vissa fall går det att slå ihop olika avsnitt.

Sökanden

Här anges vem/vilka som är sökande och vem som företräder sökanden. I förekommande fall anges ombud och då ska fullmakt bifogas. Namn, adress och övriga kontaktuppgifter anges.

Tillståndshavare

Tillståndshavare, namn och adress.

Saken

Ansökan om omprövning av tillstånd enligt 24 kap. 5 § miljöbalken gällande ...

Yrkanden

- Länsstyrelsen yrkar med stöd av 24 kap. 5 § p. X miljöbalken och 33 § lag (1990:811) om införande av miljöbalken att Mark- och miljödomstolen ska ompröva tillståndet för ...
- Länsstyrelsen föreslår att tillståndet kompletteras med följande villkor och bestämmelser: ...
- Länsstyrelsen föreslår följande ändringar av villkor och bestämmelser: ...

Om tillståndshavaren inte velat medverka och tillhandahålla det underlag som behövs för prövningen kan sökanden yrka på att domstolen förelägger tillståndshavaren att ta fram efterfrågat underlag.

- Länsstyrelsen yrkar att Mark- och miljödomstolen med stöd av 22 kap. 2 a § förelägger tillståndshavaren att tillhandahålla följande utredningar: ...

Orientering

Översiktlig beskrivning av aktuell plats, vattendrag, vattenanläggningar och vattenverksamhet. Beskriv även historik, kulturmiljö, naturmiljö, omgivande mark med mera. Anläggningens koordinater i SWEREF 99 TM. Karta och foto kan bifogas. Syfte med omprövningen beskrivs översiktligt.

Tillståndsbestämmelser och villkor

Redogörelse för alla tillståndsbestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt nuvarande tillstånd (se 22 kap. 1d § miljöbalken).

Om tillståndet utgörs av en äldre rättighet, till exempel urnimnes hävd, ska underlag för rättigheten och vad den omfattar redovisas.

Planförhållanden och skyddade områden

Uppgift om detalplaner, områdesbestämmelser, översiktsplaner samt andra föreskrifter rörande användningen av de mark och vattenområden som berörs av verksamheten. Påverkar verksamheten ett Natura 2000-område kan tillstånd krävas enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Hur få fram underlag?

- **God dialog med tillståndshavaren och med externa parter**
- **Egna utredningar på länsstyrelsen**
 - mycket sakkunskap finns ofta på länsstyrelsens olika enheter
 - komplettera med egen konsultutredning
- **Tillsynsvägen**
 - Länsstyrelsen kan begära in de uppgifter/utredningar som behövs för att fullfölja länsstyrelsens tillsyn.
 - Följs miljöbalkens bestämmelser, är villkoren tillräckliga? (26:1 MB)
 - Tillståndshavaren ska:
 - Ha egenkontroll för att veta hur verksamheten påverkar miljön (26:19 MB)
 - Lämna in uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen (26:21 MB)
 - Utföra undersökningar av verksamheten och dess påverkan som behövs för tillsynen (26:22 MB)
- **Yrka att domstolen** förelägger tillståndshavaren att lämna in den utredning som behövs (22:2a MB).
 - Tillståndshavaren ska:
 - tillhandahålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen
 - domstolen kan förena med vite.

Prövningen i domstol

- Länsstyrelsen är sökande, vilket är en annan roll än att vara motpart i en tillståndsprövning.
- Kan få komplettera och bemöta synpunkter
- Processen i domstol liknar en "vanlig" tillståndsprövning.

Se särskilt handläggarstöd, *Utbildning i domstolsprövning*.

Miljösamverkan
Sverige

**Miljösamverkan
Sverige**

Kostnader vid omprövning

Länsstyrelsens kostnader

När länsstyrelsen initierar omprövning enligt 24 kap. 5 § miljöbalken ska länsstyrelsen som sökande myndighet stå för:

- Avgift till domstolen för prövning.
- Länsstyrelsens egna rättegångskostnader.
- Domstolens kostnader för kungörelser, aktförvarare, sakkunniga samt lokal för sammanträde.
- Rättegångskostnader för andra motparter än tillståndshavaren.
- Eventuell ersättning till tillståndshavaren för förlust av vatten, fallhöjd, eller inskränkning att reglera vattnets avrinning (upphör att gälla 1 januari 2029).

Bestämmelser: Förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna, 25 kap. 3, 8 §§ miljöbalken och 31 kap. 20 § miljöbalken.

Ersättning för förlust av vatten m.m.

**Miljösamverkan
Sverige**

Tillståndshavaren ska tåla en viss förlust av vatten, fallhöjd eller liknande utan ersättning vid en omprövning enligt 24 kap. 5 § miljöbalken för den allmänna miljövården. Andelen som inte ersätts uppgår till högst en femtedel (20 %) och lägst en tjugondel (5 %).

Bestämmelser: 31 kap. 22 § miljöbalken.

Tillståndshavarens kostnader

- Tillståndshavaren ska på domstolens begäran bekosta och tillhandahålla den utredning som behövs för prövningen.
- Sina egna rättegångskostnader.
- Ersättning till sakägare för skador på deras enskilda intressen.
- Kostnader för att genomföra åtgärder.
- Kostnader för oförutsedda skador som uppkommer i framtiden.

Bestämmelser: 22 kap. 2a § miljöbalken, 25 kap. 3 § miljöbalken och 31 kap. 20, 21 §§ miljöbalken.

Omprövning av äldre rättigheter

Istället för Länsstyrelsen ska tillståndshavaren stå för:

- Domstolens kostnader för kungörelser, aktförvarare, sakkunniga samt lokal för sammanträde
- Andra motparters rättegångskostnader

Bestämmelser: 25 kap. 3, 8 §§ miljöbalken.

Åtgärder för fisket

Länsstyrelsen behöver inte stå för andra motparters rättegångskostnader då omprövning görs med stöd av 24 kap. 5 § p.11 miljöbalken, det vill säga omprövning för att ändra anordningar eller skyddsvillkor för fisket.

Bestämmelser: 24 kap. 5 § p.11 miljöbalken, 25 kap. 3 § miljöbalken.

Utrivning

Tillståndshavaren ska:

- Stå för kostnader som uppkommer vid utrivningen samt ska betala skälig ersättning för skador på annans egendom som orsakas av bestående ändring i vattenförhållandena.
- Betala ersättning för förlust av vissa förmåner på grund av utrivningen.

Bestämmelser: 31 kap. 19 § miljöbalken

Här hittar du handläggarstödet:

[Omprövning av vattenverksamheter - dammar - Miljösamverkan Sverige](https://miljosamverkansverige.se)
[\(miljosamverkansverige.se\)](https://miljosamverkansverige.se)

**Miljösamverkan
Sverige**

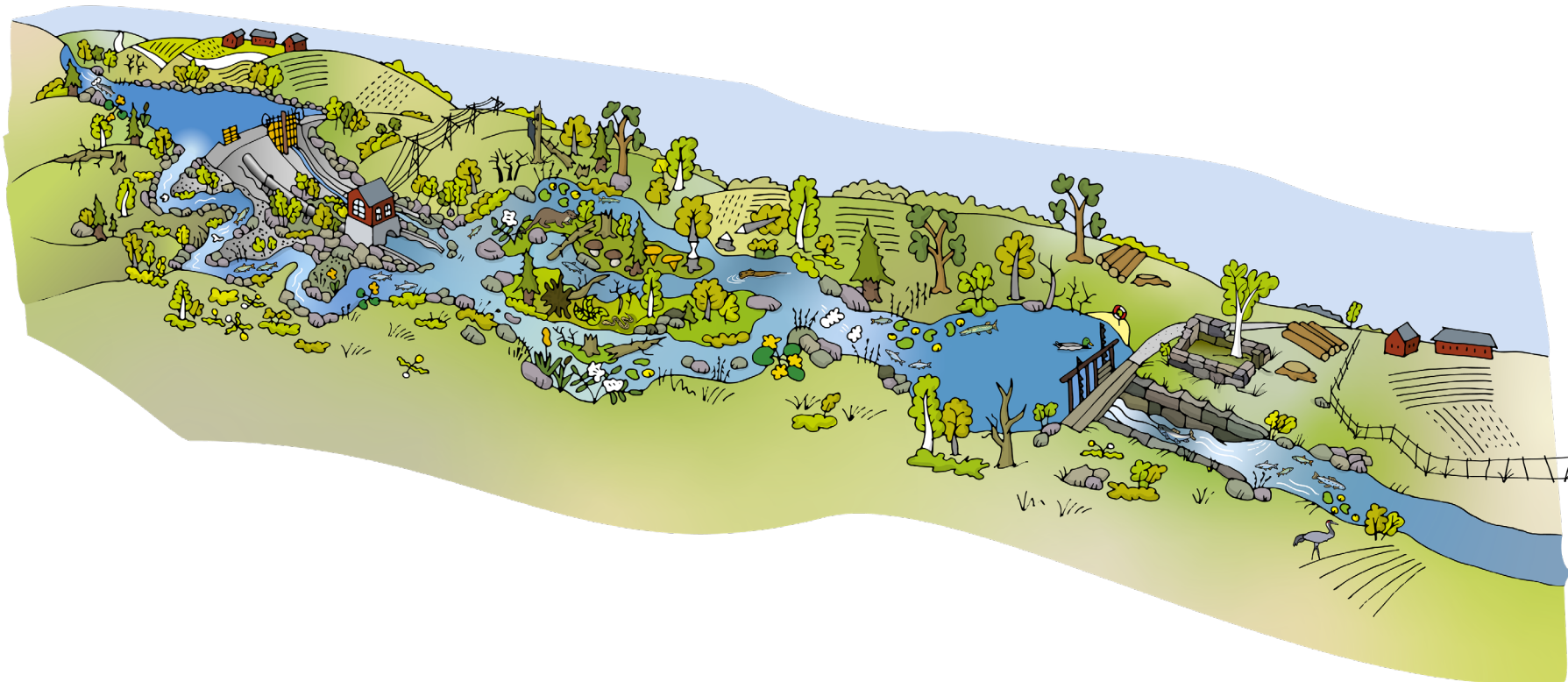

Illustration: Dietmar Kämmerling